herpy

STÅLORMER

Texas Alligator Lizard

Gerrhonotus infernalis

Gerrhonotus infernalis er en kraftig, brunlig ormeøgle med lyse tverrbånd fra kalksteinskløfter og eikeskog i det sentrale Texas og det nordlige og sentrale Mexico. Den blir 30-60 cm, er dagaktiv, klatrer godt og legger mange egg. Den er hardfør og tilgivende i stellet, men sees sjelden i handelen.

Familie: Anguidae Tidligere navn: *Gerrhonotus liocephalus infernalis; Gerrhonotus taylori*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-60 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og bakkelevende**
Biotop	**Klippeterreng og temperert skog og eng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**90 × 60 × 60 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**25-29 °C**
Varmeplass	**38-42 °C**
Temperatur, natt	**15-21 °C**
Luftfuktighet	**40-70 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 2
Kosthold	**Insekter og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**18-48 mnd.**
Kullstørrelse	**5-31 egg**
Kull per år	**1**
Inkubasjon	**48-70 dager** ved 24-26 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Gerrhonotus infernalis er en kraftig ormeøgle med bredt hode, korte lemmer, kjølede, panserlignende ryggskjell og en lang, delvis gripende hale. Ryggen er gulbrun til rødbrun med åtte til ti lysere tverrbånd som er svakt kantet med brunt. Ungene er dypt metallbrune med skarpe, hvite bånd, og tegningen blir mer utvisket med alderen. Hode og buk er vanligvis uten tegning.

Arten regnes som den største av de nordamerikanske ormeøglene og blir opptil omtrent 60 cm med hale, hvorav høyst omtrent 20 cm kropp og hode. Nyklekte unger er omtrent 10 cm. Hannene blir større og får et mye bredere hode enn hunnene, og hunnene har en lengre og kraftigere bakkropp. Ved halerota har hannen en tydelig utbuling etter hemipenis.

Arten ble beskrevet av Spencer Fullerton Baird i 1859. Eldre litteratur fører den som underart av *Gerrhonotus liocephalus*. Siden en revisjon av slekten i 1994 regnes *G. infernalis* som en selvstendig art som lever fra Texas til Hidalgo, mens *Gerrhonotus liocephalus* lever lenger mot sør, fra Guerrero og Puebla til Chiapas. Stellekunnskap fra Texas og nordøstlige Mexico under det gamle navnet gjelder derfor denne arten. I 2018 ble bestanden i lavlandet i Cuatro Ciénegas-bassenget i Coahuila beskrevet som en egen art, *Gerrhonotus mccoyi*. Artsnavnet betyr "underjordisk" og peker på dyrets skjulte levemåte.

Dyret er sky, men biter hardt hvis det blir grepet. Det kan kaste halen som avledning, og halen vokser bare delvis ut igjen. Levealderen i fangenskap er ikke dokumentert; 10-15 år er et anslag.

Utbredelse og leveområde

Gerrhonotus infernalis finnes fra det sentrale og vestlige Texas, særlig Edwards Plateau og Balcones Escarpment, mot sør gjennom Coahuila, Nuevo León, Tamaulipas, San Luis Potosí, Querétaro og Guanajuato til det sentrale Hidalgo. Det er også isolerte bestander i sørlige Chihuahua, Durango og Zacatecas. Typelokaliteten er Devils River i Texas.

Lenger mot sørøst, fra sørøstlige San Luis Potosí og Tamaulipas til Veracruz, lever *Gerrhonotus ophiurus*, og *Gerrhonotus liocephalus* lever enda lenger mot sør. De er ikke med på kartet.

> **Naturlig utbredelse:** USA og Mexico.

LEVEOMRÅDE

Gerrhonotus infernalis lever i kalksteinskløfter, eikeskog og kratt, på steinete skråninger og langs bekker og kilder, fra lavlandet og opp i fjellene. Rundt Cuatro Ciénegas i Coahuila lever den bare på fjellskråningene i eike- og furu-eikeskog over 1.300 m. Den er hovedsakelig dagaktiv, men kan være framme om natten tidlig på sommeren, og lever både på bakken og i trær, busker og fjellsprekker, der den klatrer med den halvt gripende halen som støtte. Den søker skjul i sprekker, under steiner og i løv og jager aktivt i bladstrøet.

Klimaet har en varm, regnfull sommer og en tørr, kjøligere vinter. Dagslengden svinger fra omtrent 14 timer i juni til omtrent 10 timer i desember. Gjennomsnittstemperaturen om dagen er 34-36 °C sent på sommeren og 16-21 °C om vinteren, og nattetemperaturen kan falle til omtrent 5 °C. Føden er insekter, edderkopper, snegler, skorpioner og andre leddyr og av og til små virveldyr og fuglegg. Hunnen legger eggene i mai eller omtrent da i fuktig jord under trestammer eller flate steiner og ligger sammenrullet rundt dem.

Arten er vurdert som ikke truet (LC) av IUCN. Mange leveområder er likevel berørt av bygging og utvikling.

Stell

TERRARIET

Gerrhonotus infernalis er forholdsvis rolig og krever mindre plass enn mer aktive øgler av samme størrelse. Den er hardfør og tåler en del avvik i stellet. Et par skal ha et terrarium på minst 90 × 60 × 60 cm (lengde × bredde × høyde). Større er bedre, for dyrene bruker hele plassen og klatrer mye.

Substratet er en dyp blanding av granittgrus, sand og hagejord eller torv, dekket av et tykt lag løv, slik at dyrene graver og søker føde. Innred med greiner i flere høyder, bark eller skifer som skjul og levende planter som agaver, gress, tillandsier og bregner. En bakvegg av kunststein gir ekstra klatreflate. En lav vannskål med fuktig underlag under gir et fuktig skjul.

Terrariet kan være av PVC, glass, tre eller nett, avhengig av klimaet i rommet. PVC med glass- eller akryldører holder best på varme og fuktighet. Hannene er territorielle, så de skal holdes hver for seg. Et par kan holdes sammen året rundt hvis det er plass til å unngå hverandre.

TEMPERATUR

Luften i terrariet skal ligge på 25-29 °C om dagen, med en solplass på 38-42 °C under halogenspotter, der dyret kan varme seg. Om natten skal det være kjøligere, omtrent 15-21 °C. Mål med digitale termometre.

Temperatur og dagslengde skal følge årstiden: varmest om sommeren, kjøligere og med kortere dag om vinteren, slik at dyret er mindre aktivt og spiser mindre. Den kalde perioden skal være mild, og frost er aldri greit.

Skift pærene når de mister effekt, og sørg for at dyret alltid kan søke bort fra varmen.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være moderat, omtrent 40-70 %, med høyere fuktighet i skjulene. Sprøyt terrariet tre til fire ganger i uken om sommeren, slik at regntiden etterlignes, og sjeldnere i den tørre tiden. Hold alltid en lav skål med friskt vann i terrariet, og fyll den av og til over, slik at underlaget rundt blir fuktig. Dyret drikker sjelden av skålen og dekker en stor del av vannbehovet gjennom fôret og fuktige skjul.

Terrariet skal tørke mellom sprøytingene, slik at det ikke oppstår mugg.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og trenger kraftig lys og UVB. Bruk et T5 HO-rør til UVB, slik at UV-indeksen går fra 0 til 3 gjennom terrariet, svarende til Ferguson-sone 2, og slik at dyret kan søke ut av UV-lyset. Avstanden mellom rør og solplass avhenger av rørets styrke og av nett og bør kontrolleres med en UV-måler. Halogenpærer gir varme og nær-infrarødt lys, og LED-lys på omtrent 6.000 K gir nok lys til levende planter.

Lyset kobles til en tidsbryter som følger årstiden: omtrent 14 timer om sommeren og omtrent 10 timer om vinteren.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Gerrhonotus infernalis lever av insekter og andre smådyr og jager aktivt. Gi et variert kosthold av sirisser, kakerlakker, gresshopper, løvgresshopper, knelere, vandrende pinner, sommerfugllarver, edderkopper, fluer, fluelarver og billelarver. Fôrdyrene skal høyst være like store som dyrets hode.

Dyret tar gjerne fôr fra en pinsett, og det gir god bevegelse. Voksne fôres 2-3 ganger i uken, unger annenhver dag. Dryss fôret etter et fast skjema: to-tre fôringer med multivitamin etterfulgt av én med kalk. Brukes UVB, kan kalk og vitaminer uten D3 velges. Hunner som skal legge egg, skal ha ekstra kalk.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er sky, men nysgjerrig og kan bli svært rolig og tillitsfull overfor holderen sin. Den soler seg på greiner og steiner og jager ved å snike seg inn på byttet, bøye forkroppen i en S-form og slå til. Rett før angrepet rykker den av og til med halen som en katt.

Et vilt eller skremt dyr biter hardt, og et bitt kan gjøre vondt, så håndter dyret bare når det er nødvendig. Hannene er territorielle og kan slåss, så de skal holdes hver for seg. Hunnen ligger sammenrullet rundt eggene sine og forsvarer dem ofte ved å åpne munnen, blåse seg opp, hvese og fare løs på en hånd som kommer for tett på. Vask hendene etter kontakt med dyr og terrarium, for krypdyr kan bære salmonella.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene har større og bredere hode og en tydelig utbuling ved halerota. Hunnene er slankere med en lengre bakkropp. I naturen blir arten kjønnsmoden etter 2-4 år, men med rikelig, regelmessig fôring kan dyrene være fullvokste og kjønnsmodne allerede etter omtrent 18 måneder.

PARRING

Paringen skjer vanligvis om høsten og foregår på bakken: hannen griper om hunnens nakke med munnen, og paringen kan vare mange timer. Rikelig sprøyting sent på sommeren, litt kjøligere vær og hyppigere fôring (3-4 ganger i uken) setter i gang paringen. Skill dyrene hvis hunnen får sår.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger én gang i året på et sted der underlaget er kjølig og fuktig, for eksempel i en hule eller under vannskålen. I naturen skjer det omtrent i mai, i fangenskap også i vinterhalvåret. Et kull er på 5-31 egg, vanligvis 10-20. Hunnen mister over halvparten av vekten sin ved egglegging. Hun ligger sammenrullet rundt eggene og forsvarer dem som regel, men ikke alle hunner gjør det.

Gi henne en fuktig hule eller kasse med jord å legge i, og forstyrr henne så lite som mulig. Hun skal ha ekstra kalk og fôr både før og etter egglegging.

INKUBASJON

Eggene tas forsiktig opp og legges på en rist over fuktig underlag, for eksempel brent leire, i en ventilert beholder med et lag utvridd sphagnum øverst. Inkuber dem ved 24-26 °C (et anslag). Ved 26 °C klekkes eggene etter 48-50 dager, men mange egg dør ved den temperaturen, så hold deg i den lave enden, der rugetiden blir lengre, opptil 70 dager. Hold fuktigheten høy, men

unngå at eggene blir våte.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er vakkert tegnet, kontrastrike og omtrent 10 cm lange. Kravene deres svarer til de voksnes. Etter noen dager tar de små insekter som vingeløse bananfluer, små biller, små larver og små sirisser. De kan holdes i grupper på 5-7 i et terrarium på ca. 60 × 45 × 45 cm med mange løvfylte greiner som skjul. Fôr annenhver dag. De vokser raskt, og hannene blir territorielle ved kjønnsmodenhet og skal da skilles.

Helse og vanlige feil

Arten er hardfør og tåler en del når grunnkravene er oppfylt. De typiske problemene er:

- Beinskjørhet ved for lite UVB og kalk, særlig hos unger og hunner som legger egg.
- Fedme ved for feite fôrdyr og for lite bevegelse.
- Midd og innvendige parasitter. Nye dyr bør være i karantene i minst tre måneder.
- Mugg og luftveisinfeksjon ved for våt, stillestående luft.
- Bitt- og haleskader mellom hanner som holdes sammen.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten et egnet sted å legge egg.

Et friskt dyr har klare øyne, en fyldig hale og spiser regelmessig. Går dyret ned i vekt, spiser ikke eller puster med åpen munn, skal det til en veterinær med erfaring med krypdyr.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.